

۲۰۲۹۷۰۱۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بهروز و مهرگان در قرون نخستین اسلامی

تألیف: دکتر حمید اشرفی

مدرس دانشگاه فی جندی (دانشکده شریعتی تهران)

نشر نیمروز

سرشناسه	:	اشرفی، حمید، ۱۳۵۲ -
عنوان و نام پدیدآور	:	نوروز و مهرگان در قرون نخستین اسلامی / تألیف حمید اشرفی.
مشخصات نشر	:	تهران: نیمروز، ۱۳۹۸
مشخصات ظاهری	:	۱۸۱ ص
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۶۳۱۷-۱۹-۹: ۲۵۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست‌نویسی	:	فیا
یادداشت	:	کتابنامه: ص. {۱۴۹} - ۱۷۹.
موضوع	:	جشن‌ها -- ایران -- تاریخ -- پس از اسلام
موضوع	:	Fasts and feasts -- Iran -- History -- Islamic era, 633
موضوع	:	مهرگان
موضوع	:	Mehregan
موضوع	:	نوروز
موضوع	:	Nawruz (Festival)
رده‌بندی کنگ	:	۵۱۳۹۸ الف ۴/۱۳ GT ۴۸۷۴
رده‌بندی دیویی	:	۲۶۹۵۵/۳۹۱
شماره کتابشناسی می	:	۵۶۲۳۸۲۵

کلیه حقوق قانونی و شرعی، ای. ج. ک. محفوظ است. متخلفان به موجب بند ۵ از ماده ۲ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان و هنرمندان، تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

Email: ashrafi20harid@gmail.com

نوروز و مهرگان در قرون نخستین اسلامی

تألیف: دکتر حمید اشرفی

ناشر: نیمروز

نوبت چاپ: اول / بهار ۱۳۹۸

شمارگان: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۲۵۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۳۱۷-۱۹-۹ ISBN: 978-600-6317-19-9

آدرس: تهران - میدان انقلاب - خ لبافی‌نژاد - کوچه شعله ور - پ ۶۱۹ - واحد ۱

تلفن: ۶۶۵۹۵۰۱۶

صفحه	فهرست مطالب
۵	مقدمه:.....
	فصل اول: بازتاب اجتماعی نوروژ و مهرگان در منابع تاریخی
۷	نخستین اسلامی.....
۸	درآمد.....
۹	۱-تواریخ عمومی عربی و فارسی:.....
۱۳	۱-۱-تواریخ اسلامی:.....
۱۵	۳-منابع و متون ادبی:.....
۱۹	۴-منابع ادبی:.....
	فصل دوم: نقش عوامل جغرافیایی و اقتصادی در ماندگاری
۲۵	نوروژ و مهرگان.....
۲۶	۲-۱-۱-تأثیر جغرافیا بر تاریخ خاصه تاریخ اجتماعی:.....
	۲-۱-۲-نقش جغرافیای طبیعی ایران در ماندگاری نوروژ و مهرگان
۳۰	
	۲-۲-نقش جغرافیای اقتصادی ایران در ماندگاری نوروژ و مهرگان
۴۶	
	۲-۲-۲-نقش عامل اقتصادی (هدیه) در ماندگاری نوروژ و مهرگان
۵۶	
	فصل سوم: نقش عوامل اجتماعی در ماندگاری
۶۵	نوروژ و مهرگان.....

- ۱-۳-۱- درآمد: ۶۶
- ۲-۳-۲- بافت قومی و جمعیتی عراق عرب ۶۷
- ۱-۲-۳- بافت قومی و جمعیتی کوفه ۶۷
- ۲-۲-۳- بافت قومی و جمعیتی شهر بغداد ۷۰
- ۳-۱-۳- بافت قومی و جمعیتی خلافت شرقی ۷۶
- فصل چهارم نقش عوامل سیاسی در ماندگاری نوروز و مهرگان
- ۱-۴-۱- درآمد بر اندیشه‌های ایرانشهری بر نگرش سیاسی ۸۹
- مسلمانان در قرون نخستین اسلامی ۹۰
- ۲-۴-۲- نقش وزیران ایران در ماندگاری نوروز و مهرگان ۱۰۲
- ۵-۴-۵- نقش دهقانان در ماندگاری نوروز و مهرگان ۱۲۴
- فصل پنجم نقش دین اسلام در ماندگاری نوروز و مهرگان ۱۳۱
- ۱-۵-۱- درآمد ۱۳۲
- ۲-۵-۲- سنت هدیه یکی از رازهای ماندگاری نوروز و مهرگان ۱۳۳
- ۲-۵-۳- سنت دید و بازدید (صله رحم): ۱۳۷
- ۳-۵-۳- ماهیت دینی نوروز و مهرگان: ۱۴۳
- فهرست منابع و مآخذ ۱۴۷

مقدمه:

جشن‌ها و مناسبت‌های شادمانی همواره یکی از دیرپاترین و ماندگارترین مولفه‌های فرهنگی و اجتماعی یک جامعه محسوب می‌شوند که علی‌رغم تحولات تاریخی عمیق در میان یک قوم و یا یک ملت، حتی در سخت‌ترین شرایط پدید می‌مانند. ایرانیان از دیر زمان دارای جشن‌ها و ایام شادمانی فراوانی بودند که بخشی از این جشن‌ها همچون نوروز و مهرگان در تمام دوره‌های تاریخی و ننگار بوده است که راز ماندگاری این جشن‌ها علاوه بر برخورداری از خصلت‌های اقتصادی، آیینی و انسان‌دوستانه خویش در درون ساختار اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه اسلامی پایدار مانده‌اند و در دوره‌های مختلف از جمله قرون نخستین اسلامی همراه با مراسم گوناگون برگزار می‌شد.

یکی از عوامل ماندگاری و تداوم نوروز و مهرگان در دوره اسلامی علاوه بر عوامل جغرافیایی و اقلیمی، ماهیت اقتصادی این جشن‌ها و پرداخت خراج و آغاز کشت و زرع و دریافت هدیه بوده است. همچنین عوامل اجتماعی و ترکیب قومی و جمعیتی و برتری فرهنگ ایرانی نسبت به فرهنگ عربی زمینه استمرار این جشن‌ها را در دوره اسلامی فراهم کرد. همچنین خلفای عباسی که حکومت خود را مدیون ایرانیان

می‌دانستند از همان آغاز خلافت از تجربه ایرانیان از جمله وزیران، دبیران و دهقانان ایرانی و..... استفاده کرده و کارگزاران ایرانی مشوقین اصلی خلفای عباسی در برگزاری و ماندگاری این جشن‌ها محسوب می‌شدند. که در این اثر به این عوامل اشاره می‌شود.

این اثر با هدف حفظ و احیای سنت‌های ایرانی که بخشی از هویت ایرانی محسوب می‌شود تهیه و تدوین گردیده است. در ضمن این اثر در پنج فصل -الف- شده است که در فصل اول به بازتاب اجتماعی نوروز و مهرگان در تاریخ در قرون نخستین اسلامی پرداخته شده است. فصل دوم به نقش عوامل جغرافیایی و اقتصادی در ماندگاری نوروز و مهرگان و فصل سوم نقش عوامل اجتماعی در ماندگاری نوروز و مهرگان و در فصل چهارم به نقش عوامل سیاسی در ماندگاری نوروز و مهرگان اشاره شده است. همچنین در فصل پنجم نیز به نقش دین اسلام در ماندگاری نوروز و مهرگان پرداخته شده است.

در این جا جای دارد به «مذاق» من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق» از استادان فرهیخته و فزانه جناب آقای دکتر سید ابوالفضل رضوی، جناب آقای دکتر سپهری و آس دختر هژریان و همچنین دکتر قریشی، دکتر یوسفی‌فر، دکتر قانطان و دکتر خیرندیش و شادروان دکتر آئینه‌وند و دکتر آفاجری و دکتر مهاجرانی و همچنین سرکار خانم دکتر ژاله آموزگار که با کرامتی چون خورشید، سرزمین دل را روشنی بخشیدند و گلشن سرای علم و دانش را با راهنمایی‌های کاساز و سازنده بارور ساختند، تقدیر و تشکر نمایم. (و یزکم و یعلمهم الكتاب و الحکمه)